

PRVA DOKTORSKA PROMOCIJA NA HRVATSKOM SVEUČILIŠTU – ZADAR 1564.

Augustin PAVLOVIĆ, Zagreb

*Riječ je o prvom hrvatskom sveučilištu, tj. o Općem dominikanskom filozofsko-teološkom učilištu u Zadru, koje svoje početke ima u odluci poglavara dominikanskog reda Rajmunda iz Capue od 14. lipnja 1396. Njega je obnovio jedan drugi poglavar Reda, Joachim Turriani, 8. prosinca 1495. To Opće (generalno) učilište dobilo je 21. svibnja 1553. povlasticu da se na njemu mogu »tumačiti Sentencije Petra Lombardskog za stupanj magisterija i na njemu odgovarajući način (pro forma et gradu magisterii)«, što je značilo da je to učilište postalo **povlašteno**, a zadarski samostan ubrojen među **sveučilišne samostane** (conventus universitatum), jer je od tada budući magister (tj. doktor) teologije na njemu mogao ispuniti uvjete za magisterij (doktorat). Opće učilište u zadarskom dominikanskom samostanu u dokumentima se zove **Universitas Jadertina (Zadarsko sveučilište)**. Dokinula ga je francuska uprava 1807.*

U prvom dijelu ove studije donosim novo tumačenje odluke o. generala Turrianija s obzirom na imena triju glavnih dužnosnika Učilišta, tj. regensa, bakalaureusa i učitelja studija. U drugom pak dijelu pokazujem da je doktorska diploma kojom je poglavar dominikanskog reda Vinko Justiniani dana 10. rujna 1564. unaprijedio fra Luku Polovinića, dominikanca, rodом iz Bola na Braču, za magistra (tj. doktora) teologije, **najstarija sačuvana doktorska diploma u Hrvatskoj**, i da je svečana promocija za doktorat bila obavljena upravo na spomenutom Zadarskom sveučilištu.

I.

NOVO TUMAČENJE ZAPISA O GENERALNOM STUDIJU U ZADRU

Točno pitanje na koje ovim člankom želim odgovoriti, jest ovo: Koje su službe obnašala tri dužnosnika dominikanskog Generalnog studija u Zadru koje je postavio opći učitelj Reda Joachim Turriani 8. prosinca 1495.?

A.

Zna se, naime, da su tri glavna dužnosnika svakog generalnog studija u dominikanskom redu *magister regens* (magister teologije koji vodi studij ili učilište), *baccalaureus* i *magister studentium* (učitelj studenata), koji se katkada nazivao i *magister studii* (učitelj studija). *Magister regens* je upravljao studijem, predavao je Sv. pismo ulazeći u dublje tumačenje biblijskog teksta, a također je kod raspravâ vodio i imao glavnu riječ. *Baccalaureus* je ubrzano (*cursorie*) predavao Bibliju (pa se zvao *baccalaureus biblicus*) ili Sentencije Petra Lombardskog (pa se zvao *baccalaureus sententiarius*). U prvom i drugom slučaju zvao se i *cursor*, tj. onaj koji građu predaje ubrzano (*cursorie*). Učitelj studenata ili studija nije ono što se sada time podrazumijeva, tj. odgojitelj braće studenata nakon prve profesije, nego ono što je o njemu napisano u *Prvotnim konstitucijama* (II. pogl. 17–18; ta su poglavlja, prema *Vicaireu* iz god. 1220.).¹

Prema tim tekstovima učitelj studenata pomaže studentima u studiju, daje dopuštenja da mogu pisati bilješke, pazi da čitaju teološke knjige, a samo uzgređice filozofske ili one o slobodnim umijećima (to je praktična potreba brzo izmijenila); daje im potrebne dispense da se mogu posvetiti studiju, brine se da se, nakon večernjeg predavanja ili rasprave, ili u drugo slobodno vrijeme, mogu sastati da bi uz njegovu prisutnost mogli izložiti svoje nedoumice i pitanja; ako se pak onaj koji pita (*quaerens*), iznosi razlog (*opponens*) ili odgovara (*respondens*), ponaša nepristojno, svadljivo, bučno ili uvredljivo, učitelj ga mora odmah ukoriti. Opća skupština u Bologni 1252. zahtijeva još zajedničko dnevno ponavljanje slušane građe (*repetitio quotidiana*), kao i opće ponavljanje (*repetitio generalis*), u kojemu bi se ispitao napredak studenata.² O svemu tome vodi brigu upravo učitelj studenata. Nešto slično naređuje i Opća skupština u Valenciennesu 1259., na kojoj se naređuje da ponavljanja o »pitanjima« (repetitiones de quaestionibus) budu, ako je moguće, svaki tjedan; čak u svakom samostanu gdje je lektor, neka se postavi neki brat koji će voditi to ponavljanje, ukoliko je u samostanu netko za to sposoban (*sufficiens*).³

Treba dodati da se za tog 'ponavljača' (a to je bio upravo učitelj studija, *magister studii*) ne traži, samo po sebi, da ima *gradus baccalaureusa*. Njega u prvo vrijeme postavlja prior, kasnije provincijalna skupština, a potkraj XIII. st., kada je riječ o 'svečanijim učilištima' (među koje, svakako, spadaju generalna učilišta) provincijal ili general Reda.⁴ Tako opća skupština u Viterbu 1268. povjerava o. generalu »uređenje (*ordinationem*) pariškog učilišta (*studii Parisiensis*) i drugih općih učilišta u četirima provincijama (tj. u provincijama Provincije, Lombardije, Teutonije i Engleske – nap. aut.), da marljivo o njima vodi brigu s obzirom na magistre (tj. *regense*, voditelje – nap. aut.), na *baccalaureuse* i na ostale koji pripadaju učilištu.⁵ Među drugim sličnim tekstovima navedimo onaj od opće skupštine u Lausanni 1380.: »Povjeravamo velečasnom učitelju Reda uređenje (*ordinationem*) pari-

¹ M.-H. VICAIRE, *Saint Dominique de Caleruega d'après les documents du XIIIe siècle*, Pariz, Cerf, 1955., 177–178.

² *Monumenta Ordinis Praedicatorum historica* (kratica: MOPH), III, izd. B. M. Reichert, Rim, 1898., 65.

³ *Isto*, 100.

⁴ Usp. *Analecta S. Ordinis Fratrum Praedicatorum*, Rim, V(1897.), fasc. III, 173, bilj. 1.

⁵ MOPH, III, 142.

škog učilišta (studii Parisiensis) i svih drugih općih učilišta, da se on pobrine o predavačima (de lectoribus), bakalaureusima, biblijskim predavačima i učiteljima studenata (de magistris studentium) kako mu se bude činilo da je korisno za ugled i čast našega Reda.«⁶ Iz tih se tekstova, a također iz prakse općih skupština, vidi da je redoviti slijed dužnosnika ovaj: magister regens – bakalaureus – učitelj studenata (ili studija). To je dosta važno i za tumačenje teksta o generala Joachima Turrianija, koji je predmet ovoga našeg članka.

B.

Tekst o kojemu je riječ nalazi se u Generalnom arhivu Reda propovjednika (AGOP) u Rimu,⁷ a izdao ga je o. Krasić god. 1975.⁸ O. general J. Turriani, nalazeći se u Veneciji, 8. prosinca 1495. piše samostanu u Zadru neka braća uklone neke nepravilnosti u zajedničkom životu; osim toga 'uređuje' generalno učilište postavljajući tri njegova dužnosnika. Očito je poslao dva različna pisma na istu adresu (koja se nisu sačuvala), ali se o tome sačuvao zapis u generalovu **Registru pisama**, i to u vrlo kratkom, gotovo telegrafskom obliku. Zapis o generalnom učilištu slijedi neposredno, bez ikakvog znaka da je riječ o novom, i to vrlo važnom predmetu.

Zapis o generalnom učilištu bez ikakvog je zarez, i glasi ovako: »In eodem conventu ordinatur studium generale et magister Joannes de Jadra fit (ili možda: sit, – nap. aut.) cursor frater Dominicus de Segnia magister studii frater Antonius de Madrusia de studentibus provincialis provideat.«

Hrvatski prijevod (bez ikakve interpunkcije) glasi ovako:

»U tom istom samostanu uređuje se generalno učilište i magister Ivan iz Zadra postaje (ili: neka bude) **cursor** brat Dominik iz Senja učitelj studija brat Antun iz Modruša provincijal nek se pobrine za studente.«

Kad se to pročita postaje posve jasno da smisao ovisi o tome gdje će se staviti zarez. O. Krasić je zarez stavio iza riječi **cursor**, 'studija' (studii) i 'Modruša' (Madrusia). U tom slučaju izlazi da je Ivan iz Zadra bio postavljen za rektora (jer je bio magister), Dominik iz Senja za učitelja studija, a Antun iz Modruša za bakalaureusa.⁹

Koliko god ima razloga za takvo tumačenje, o. Krasić ipak vidi i teškoće. Prva je teškoća što je magister Ivan iz Zadra, prema tekstu, postavljen za kursora (tj. onoga koji ubrzano predaje bilo Bibliju bilo Sentencije Petra Lombardskoga), a to ne može biti; o. Krasić sto-

⁶ MOPH, VIII, 5.

⁷ *Regesta litterarum magistrorum generalium Ord. Praedicatorum*, IV, f. 155 v. Zahvaljujem bratu Bénoîtu, koji mi je iz Generalnog arhiva poslao fotokopiju dotičnog teksta.

⁸ S. KRASIĆ, *Regesti pisama generalâ Dominikanskog reda poslanih u Hrvatsku (1392 – 1600)*, u *Arhivskom vjesniku*, XVII – XVIII (1974.–1975.), Zagreb, br. 821 (236). Cijeli se I. dio *Regestâ* nalazi na 157–246. Drugi je dio također izišao u *Arhivskom vjesniku*, XXI – XXII (1978.–1979.), 201–321. – Kratice: za I. dio R 1, a za II. dio R 2.

⁹ S. KRASIĆ, *Generalno učilište Dominikanskog reda u Zadru ili Universitas Jadertina 1396 – 1807*, Zadar, Filozofski fakultet, 1996., 315; ISTI, R 1, br. 821.

ga pretpostavlja da je pisar pogriješio te da je trebao napisati **regens**, dakle, rektor.¹⁰ Druga je teškoća u tome što za Antuna iz Modruša nije ništa rečeno, pa se opet mora nešto pretpostaviti, tj. da je bio postavljen za bakalaureusa.¹¹ Postoji i treća teškoća, naime, da je redosljed službâ neobičan, tj. rektor – učitelj studija – bakalaureus, dok je redoviti redosljed, kako je prije rečeno, ovaj: rektor (magister) – bakalaureus – učitelj studija.

C.

Iz prethodnog izlaganja slijedi da je spomenuto tumačenje teksta o kojemu je riječ teško prihvatljivo i da treba tražiti drugo rješenje, što ovisi o tome gdje ćemo staviti zareze. Ako ih postavimo iza riječi 'Zadra', 'Senja' i 'Modruša', onda dobivamo sljedeći tekst s novim tumačenjem:

»U tom istom samostanu uređuje se generalno učilište, i magister (je) Ivan iz Zadra, kursor postaje (ili: neka bude) brat Dominik iz Senja, učitelj studija brat Antun iz Modruša; provincijal neka se pobrine za studente.«

Na taj se način izbjegavaju sve tri gore spomenute teškoće. Ne mora se naime pretpostavljati da je pisac pogriješio kada je pisao zapis, jer se riječ **cursor** ne odnosi na magistra Ivana iz Zadra nego na bakalaureusa Dominika iz Senja, što je posve u redu. Glede Antuna iz Modruša, ne mora se pretpostaviti koju je službu dobio jer je jasno rečeno da je dobio službu učitelja studija. Također je sačuvan uobičajeni redosljed: magister-regens Ivan iz Zadra, bakalaureus Dominik iz Senja, učitelj studija Antun iz Modruša. Jedino ostaje pomalo nejasan izričaj »i magister Ivan iz Zadra«. Tu, naime, nedostaje spona »je« (ili: »neka bude«), ali se to može objasniti telegrafskim stilom zapisa. Također nije izričito rečeno da je Ivan iz Zadra **regens**, ali to je po sebi jasno jer samo magister teologije može biti voditelj generalnog učilišta.

D.

Navedeno rješenje potvrđuju i podaci koje je o. Krasić pronašao o spomenutim dužnosnicima.¹²

Magister Ivan iz Zadra je gotovo sigurno **Ivan Corona** koji se rodio u Zadru 1458., a filozofiju i teologiju studirao na generalnim učilištima Reda u Paviji i Ferrari,¹³ u šk. god. 1489./90. bio je učitelj studenata u Ferrari,¹⁴ u šk. god. 1490./91. i 1491./92. tamo je predavao Bibliju,¹⁵ a u šk. god. 1492./93. u istom je gradu predavao kao bakalaureus.¹⁶ God. 1493. (15. I.) dobiva ovlast za gradus magisterija.¹⁷ God. 1495. već je, kako smo vidjeli,

¹⁰ S. KRASIĆ, *Generalno učilište...*, 315, bilj. 116.

¹¹ *Isto*, 315.

¹² *Isto*, 315, posebno bilj. 117 – 122.

¹³ R 1, br. 567 i 586.

¹⁴ R 1, br. 616.

¹⁵ R 1, br. 616 i 642.

¹⁶ R 1, br. 642.

¹⁷ R 1, br. 725.

magister i regens u Zadru.¹⁸ God. 1498. (u srpnju) postaje vikar Provincije Dalmacije.¹⁹ Od god. 1499. do 1505. vrši službu provincijala.²⁰ I kasnije je imao zadatak da reformira samostane u Provinciji,²¹ i da gradi samostan u Banju (na otoku Pašmanu).²² Kako saznajemo iz natpisa na nadgrobnoj ploči u dominikanskoj crkvi u Zadru, bio je imenovan albanskim biskupom, a umro je, vjerojatno u Zadru, 1515. u 57. godini života.²³

Kako se vidi, Ivan Corona iz Zadra imao je sve uvjete da god. 1495. bude, kao magister teologije, postavljen za **regensa (voditelja) Generalnog učilišta** u Zadru.

Dominik iz Senja također je, prema podacima što ih je prikupio o. Krasić,²⁴ god. 1495. imao uvjete da bude **bakalaureus (kursor)**. Naime, u Aktima opće skupštine u Le Mansu (22. V. 1491.) određuje se da u Padovi budu četiri studenta teologije, a među njima se nalazi i »Dominik iz Senja i Bernard iz Požege«. ²⁵ Nije čudo, dakle, da o. general 10. V. 1492. naređuje prioru senjskog samostana, čiji je Dominik bio član (filius nativus)²⁶, da za njega godišnje plaća 4 dukata »dok ne završi tijek svoga studija«. ²⁷ Tek 6. IV. 1495. o. general, priznajući oskudicu u kojoj taj samostan živi, oslobađa priora od te obveze.²⁸

To znači da je Dominik iz Senja barem 4 godine studirao teologiju u Padovi, te se razložno može pretpostaviti da je 8. XII. 1495., kada je postavljen za **kursora**, već bio osposobljen za tu službu.

Mora da je umro već 1501. jer o. general Vinko Bandelli 13. XI. 1501. naređuje senjskom samostanu da magistru de Monte Aureu vrati knjige koje je ovaj bio posudio spomenutom Dominiku iz Senja.²⁹ Nemamo podataka da je ikad postigao gradus magistra teologije.

Suprotno od njega, o **Antunu iz Modruša** nemamo podataka da je prije imenovanja za učitelja studija studirao na nekom generalnom učilištu, ali je kasnije postigao stupanj magisterija, kao što se vidi iz podataka što ih je prikupio o. Krasić.³⁰ No za službu učitelja studija nije se tražilo toliko koliko za službu bakalaureusa ili kursora, nego samo da je sposoban (sufficiens) i prikladan (aptus). A da je Antun iz Modruša bio sposoban i imao volje za studij, pokazuje njegov daljnji životni tijek nakon što je obavljao službu učitelja studija u Zadru. Tako vidimo da je tri godine kasnije (točno 10. VI. 1498.) bio poslan na generalno učilište u Ferraru da tamo predaje Bibliju »za stupanj magisterija i na odgova-

¹⁸ R 1, br. 821.

¹⁹ R 1, br. 874 i 876.

²⁰ R 1, br. 919–920 i 927; R 2, br. 950, 956, 964, 987, 993.

²¹ R 2, br. 993.

²² R 2, br. 998.

²³ S. KRASIĆ, *Generalno učilište...*, 315, bilj. 118.

²⁴ *Isto*, bilj. 119–121.

²⁵ MOPH, VIII, 404.

²⁶ R 1, br. 544.

²⁷ R 1, br. 687.

²⁸ R 1, br. 509.

²⁹ R 2, br. 963.

³⁰ S. KRASIĆ, *Generalno učilište...*, 315, bilj. 122.

rajući način« (*pro gradu et forma magisterii*).³¹ God. 1505. (14. V.) postaje magister teologije.³²

Neko je vrijeme bio vikar Senjske ili hrvatske kongregacije (*vicarius nationis Segniae si-ve Croatiae*).³³ O. general Toma de Vio, zvan Kajetan, riješio ga je te dužnosti 6. I. 1510. O njegovu kasnijem životu ne znamo ništa, osim da je, po svoj prilici, umro prije 22. IV. 1536.³⁴

Iz tog je prikaza vidljivo da je 1495. bio prikladan za učitelja studija, ali ne i za bakalaureusa ili kursora.

Na kraju je dobro iznijeti i podatke o tadašnjem provincijalu, tj. o Luki Spadarichu iz Zadra (1492.–1498.).³⁵ On se u povijesnim izvorima prvi put spominje 27. VI. 1481., kada je kao bakalaureus bio asigniran u zadarski samostan.³⁶ God. 1489. (točnije 23. I.) već se spominje kao magister teologije.³⁷ God. 1491. predstavlja Provinciju Dalmaciju kao definator na općoj skupštini Reda u Le Mansu (22. V. 1491.), na kojoj mu je odobren magisterij.³⁸ Dana 14. V. 1492. postavljen je za vikara Provincije³⁹ a 18. VII. 1493. potvrđen je za provincijala.⁴⁰ Od te je dužnosti bio razriješen 31. VII. 1498.,⁴¹ ali je dva mjeseca prije toga zastupao Provinciju na općoj skupštini u Ferrari (20. VI. 1498.).⁴² Drugih podataka o njemu nema.

* * * *

Dakle, na pitanje koje je postavljeno na početku odgovor je, kako se čini, jasan. Brat Ivan Corona iz Zadra, magister teologije, vršio je službu regensa, brat Dominik iz Senja imao je službu kursora ili bakalaureusa, a brat Antun iz Modruša službu učitelja studija. Tim se tumačenjem uklanjaju velike teškoće prijašnjeg tumačenja temeljnog teksta. To tumačenje je također potvrđeno podacima o životu spomenutih dužnosnika.

³¹ R 1, br. 873.

³² R 2, br. 984.

³³ R 2, br. 1060–1061.

³⁴ R 2, br. 1249.

³⁵ S. KRASIĆ, *Generalno učilište...*, 315, bilj. 123.

³⁶ R 1, br. 456.

³⁷ R 1, br. 593.

³⁸ MOPH, VIII, 314 i 410.

³⁹ R 1, br. 689.

⁴⁰ R 1, br. 742.

⁴¹ R 1, br. 874 i 876.

⁴² MOPH, VIII, 423.

II.

PRVA DOKTORSKA DIPLOMA U HRVATSKOJ

A.

Time se želi reći da je doktorska diploma dominikanca fra Luke Bračanina, tj. fra Luke Polovinića iz Bola na Braču,⁴³ prva **sačuvana** doktorska diploma u Hrvatskoj i, još k tome, da su uvjeti za postignuće te diplome bili ispunjeni na jednom sveučilištu u Hrvatskoj, tj. na zadarskom, kao i da se samo promaknuće zbilo na tom sveučilištu.

Ne želi se reći da u hrvatskim krajevima i prije nije bilo ljudi koji su na europskim sveučilištima bili postigli najviši akademski stupanj doktora ili magistra (jer su u srednjem vijeku, kako ćemo vidjeti, to bile bliskoznačnice). Poznato je, naime, da su mnogi naši ljudi studirali i postizali akademske graduse na stranim sveučilištima, npr. u Parizu, Bologni, Padovi, Paviji, Perugii, Sieni, Ferrari, Napulju, Budimu, Pragu i dr. Od dominikanaca spomenimo Pavla Dalmatinca (Paulus Hungarus, oko 1190.–1255.), koji je bio doktor prava u Bologni,⁴⁴ Martina iz Zadra (XIII.–XIV. st.), autora prvog priručnika sustavne teologije u Hrvata,⁴⁵ bl. Augustina Kažotića, koji je studirao u Parizu od 1287.–1293., gdje je zacijelo postigao magisterij (doktorat) teologije;⁴⁶ Ivana Stojkovića iz Dubrovnika, koji je u Parizu doktorirao 1420.;⁴⁷ Andriju Jamometića, o kojemu postoji zapis iz 1475. da je bio magister.⁴⁸

⁴³ O fra Luki Bračaninu, tj. o fra Luki Poloviniću, pisali su: PETAR KARLIĆ, »Psalmi Davidovi fra Luke Bračanina«, *Djela JAZU*, knj. XXVII, Zagreb, JAZU, 1917.; ANTONIN ZANINOVIĆ, »O životu i radu fra Luke Bračanina«, *Grada za povijest hrvatske književnosti*, knj. XIV, Zagreb, JAZU, 1939., 25–40; ANDELKO FAZINIĆ, »Fra Luka Bračanin«, u: *Zbornik u povodu 700. obljetnice sv. Tome Akvinskoga (1274–1974)*, Zagreb, Dominikanski provincijalat, 1974., 201–215; ISTI, »Fra Luka Bračanin-Polovinić«, u: *Spomenica dominikanskog samostana u Bolu 1475–1975*, Bol–Zagreb, Provincijalat Hrvatske dominikanske provincije, 1976., 137–152; TOMO VEREŠ, *Dominikansko opće učilište, Prvo hrvatsko sveučilište*, Zagreb, Globus, 1996., 58–63; STJEPAN KRASIĆ, *Generalno učilište Dominikanskog reda u Zadru ili Universitas Jadertina 1396–1807*, Zadar, Filozofski fakultet, 1996., 617–618.

⁴⁴ O njemu su pisali: S. KRASIĆ, »Fr. Paulus Hungarus vel, ut alii volunt, Dalmata, O.P. u: *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, IV(1978.), br. 7–8, 131–150; FRANJO ŠANJEK, *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1996., 331–332.

⁴⁵ F. ŠANJEK, *nav. dj.*, 332–333; MARIJAN BIŠKUP, »Rukopisni rariteti dominikanske knjižnice u Zadru ... »*Abstractiones de libro Sententiarum*« Martina iz Zadra, u: *Croatica Christiana Periodica* (kratica: CCP), XVII (1994.), br. 34, 214–217.

⁴⁶ Usp. F. ŠANJEK, *nav. dj.*, 229; O bl. Augustinu Kažotiću je mnogo pisano, npr. u: F. ŠANJEK, *nav. dj.*, 229–236 ili CCP, III(1979.), br. 4, 133–154; ili S. KRASIĆ, *Dominikanci, Povijest Reda u hrvatskim krajevima*, Zagreb, Hrv. Dom. provincija i Nakl. zavod Globus, 1997., 154–156; itd.

⁴⁷ O datumu Stojkovićeve promaknuća na stupanj magisterija obaviješteni smo dokumentom koji se čuva u Sveučilišnoj knjižnici u Baselu (pod signaturom A VI 35,[b]), a to je Zahvala za postignuti doktorat i stupanj magisterija, Pariz, 8. studenog 1420. (*Gratiarum actio pro assecuto doctoratu et gradu magisterii, Parisiis, 8 Novembris 1420*). Vidi P. M. RADELJ, *Étude préliminaire sur Jean de Raguse O.P. (1385–1443) et ses efforts théologiques*, I, Mémoire de Licence en sacrée Théologie ...présentée à la Faculté de Théologie de l'Université de Fribourg (Fribourg, 1998.), 42 i bilj. 159. – Od obilne literature o Stojkoviću navodim: ANDRÉ TUILLIER (Pariz), »Dubrovčanin Ivan Stojković i Pariško sveučilište«, u: CCP, VIII(1984.), br. 14, str. 36–43; F. ŠANJEK, *nav. dj.*, 251–253; S. KRASIĆ, *Congregatio ragusina Ord. Praed. (1487–1550)*, Roma, Istituto storico domenicano, 1972., 154–160.

⁴⁸ Usp. S. KRASIĆ, »Regesti pisama generalâ Dominikanskog reda poslanih u Hrvatsku (1392–1600)«, u: *Arhivski vjesnik*, XVII–XVIII (1974.–1975.), 198, br. 383 a, Zagreb. Tu o. general Reda Leonard iz Firence (de

Bilo je dakako, i drugih. Prema dokumentima, u XV. st. ih je bilo oko 33,⁴⁹ a u XVI. st., do magisterija fra Luke Bračanina (1564.), oko 20.⁵⁰

Dakle u XV. st. ih je bilo barem 33, a u XVI. st. do doktorata ili magisterija fra Luke Polovinića barem 20, prema tome, ukupno oko 53. Nije isključeno da ima i onih koji nisu zabilježeni u dokumentima kojima sam se koristio. Dakle, on je jedan u dosta dugom ni-

Mansuetis), dne 19. srpnja 1475., postavlja Andriju Jamometića za provincijala Provincije Grčke: »Magister Andrija Jamometić (Andreas Jamone) ... bio je od prečasnog učitelja Reda izabran i potvrđen za provincijala Provincije Grčke...«. – O Jamometiću je pisao IVICA TOMLJENović, »Uz 500. obljetnicu smrti hrvatskog dominikanca Andrije Jamometića (1420./1438.–1484.)«, u: CCP, VIII (1984.), br. 14, 203–212; također F. ŠANJEK, *nav. dj.*, 255–256.

⁴⁹ Kod nabiranja tih magistara oslanjam se na *Akte općih skupština Reda* (izdanih u: *Monumenta Ordinis Praedicatorum historica* – kratica **MOPH**, sv. VIII, koje je izdao B. M. Reichert, Rim, 1900., i na u bilj. 6. spomenute *Regeste* (kratica **R I.**; nastavak je u *Arh. vjesniku*, XXI–XXII /1974.–1975./, 201–321; kratica **R II**). Postupam kronološkim redom, ne prema tome kad je netko bio promaknut (jer to nije moguće utvrditi), nego prema tome kad se netko prvi put u dokumentima pojavljuje kao magister. To su: Leontius de Sibenicho (Sibenik), provincijal, 1426. (**MOPH**, VIII, 182); Michael de Ragusio (Dubrovnik), 1451. (**R I.**, br. 59); Nicolaus de Iadra (Zadar), provincijal, 1451. (**R I.**, br. 63); Blasius de Ragusio, sin Konstantinov, provincijal, 1451. (**R I.**, br. 65); Marcus de Sibenico, 1453. (**R I.**, br. 82); Dominicus, provincijal, Dubrovčanin, 1462. (**MOPH** VIII, 279); Nicolaus de Geldria, definator, 1462. (**MOPH**, VIII, 280); Donatus de Ragussio, provincijal, 1470. (**MOPH**, VIII, 320; **R I.**, br. 93); Seraphinus de Bona de Ragusio, 1470., (**R I.**, br. 111; regens u Budimu 1478., **MOPH**, VIII, 348); Thomas de Basilio de Ragusio, 1474. (**R I.**, br. 111; regens u Padovi 1474., **R I.**, br. 116); Stephanus de Avellanis de Sibenicho, pratilac atenskog nadbiskupa, kasnije šibenski prior, 1477. (**R I.**, br. 309); Stephanus Johannis de Ragusio, 1479. (**R I.**, br. 388); Petrus de S. Cartiano ili Cantiano, provincijal, 1481. (**MOPH**, VIII, 359); Stephanus de Sibenicho, definator, 1488. (**MOPH**, VIII, 354; no, prema **R I.**, br. 242, čini se da je mogao magistrirati u Ferrari već 1276.); Mattheus de Bona de Ragusio, 1481. (**R I.**, br. 445); Theodorus de Dyrachio (Drač), generalni vikar nad dalmatinskim samostanima, a kasnije provincijal, 1481. (**R I.**, br. 446; **MOPH**, VIII, 374); Valerius de Monte Novo (to je Novo Brdo na Kosovu), kasnije (1493.) generalni vikar u Raškoj, 1483. (**R I.**, br. 90); Lucas de Ragusio, 1484. (**MOPH**, VIII, 384); Vincentius de Ragusio, 1484. (**MOPH**, VIII, 384); Salvator e conventu Lesinae (Hvar), 1488. (**R I.**, br. 878); Lucas Spadarich de Iadra, 1489. (**R I.**, br. 593; **MOPH**, VIII, 410, definator); Georgius de conventu Garensi (Gorjani kod Đakova), 1490. (**R I.**, br. 666); Johannes doctor de Zagrabia (Zagreb), 1491. (**R I.**, br. 679); Cornelius de Sancta Cruce de Ragusio (iz Gruža), 1492. (**R I.**, br. 704; **MOPH**, IX, 68); Johannes Corona de Iadra, regens Generalnog učilišta u Zadru, 1495. (**R I.**, br. 821; **MOPH**, IX, 1, kao provincijal); Marcus de Ragusio, 1497. (**R I.**, 853; **MOPH**, IX, 87); Jacobus Marat, 1499. (**R I.**, br. 886); Augustinus de Nale de Ragusio, 1499. (**R I.**, br. 929; **MOPH**, IX, 22); Joannes Barbata e conventu Sebenici, 1499. (**R I.**, br. 930).

⁵⁰ U XVI. st. nailazimo na sljedeće magistre: Antonius Dalmata ili de Dalmatia, 1505. (**MOPH**, IX, izdao B. M. Reichert, Rim, 1901., 25 i 36); Gregorius Letus de Iadra, 1505. (**MOPH**, IX, 46 i 50, regens u Perugi 1505.; **R II.**, br. 1201); Gregorius de Gara (Gorjani kod Đakova), 1508. (**R II.**, br. 1104); Blasius Johannes de Sebenico, definator, 1508. (**MOPH**, IX, 82); Vincentius de Bucchia (Buća) de Catharo (Kotor), provincijal, 1513. (**MOPH**, IX, 116–117, 123 i 145; **R II.**, br. 1052, prema tom mjestu on je bio magister već 1510.); Vincentius de Lesina (Hvar) Pribojević, 1515. (**MOPH**, IX, 145; **R II.**, br. 1117); Thomas de Ragusio (možda Bacrovich), definator, 1518. (**MOPH**, IX, 156; **R II.**, br. 1121); Dominicus Bucchia (Buća) de Catharo, 1521., provincijal, (**R II.**, br. 1117; **MOPH**, IX, 232); Joannes Policarpi de Sebenico, 1527. (**R II.**, br. 1148); Eustachius de Lesina, 1529. (**R II.**, br. 1165; **MOPH**, IX, 232); Sixtus (Xistus) Martini, 1528., provincijal (**R II.**, 1171; **MOPH**, IX, 233); Nicolaus de Posegavar (Požega), 1530. (**MOPH**, IX, 23); Angelus Pasqualis de Catharo, 1530. (**R II.**, br. 1170); Gregorius Ragusinus, 1534 (**R II.**, br. 1205); Antonius Pharensis (ili de Lesina), 1535. (**R II.**, br. 1230); Vincentius Cassius, definator, 1547. (**MOPH**, IX, 303); Johannes de Gara (Gorjani kod Đakova), 1546. (**R II.**, br. 1473); Albertus de Catharo, regens u Sieni, krčki biskup, 1547. (**R II.**, br. 1373, 1599.); Placidus Martiniacus (Martinjak) de Spalato (Split), definator, 1553. (**MOPH**, IX, 339 i 356; **R II.**, br. 1508); Domnius de Almisio (Dujam iz Omiša), 1553. (**MOPH** IX, 354; **R II.**, br. 1399–1400).

zu, ali je, uz ostalo, značajan i po tome što se njegova doktorska diploma sačuvala i što je, kao takva, prva u Hrvatskoj.

Nije, naime, poznato da je koja druga do danas sačuvana. Ako bi bila starija, trebalo bi je tražiti među dokumentacijom koja je preostala na najstarijem hrvatskom sveučilištu, a to je Generalno učilište Dominikanskog reda ili Universitas Jadertina.⁵¹ Ono vuče svoje korijene iz god. 1396., ali ponovno je uspostavljeno 1495.⁵² No to što je ovdje vrlo važno jest da je ono od god. 1553. imalo povlasticu da na njemu bakalaureusi mogu **tumačiti Sentencije Petra Lombardskog za stupanj magisterija i na njemu odgovarajući način** (legere Sententias pro forma et gradu magisterii),⁵³ što je god. 1558. bilo i potvrđeno.⁵⁴ Tu je povlasticu kasnije, tj. god. 1669., dobila isusovačka Akademija u Zagrebu poveljom cara Leopolda I.,⁵⁵ a još kasnije, tj. god. 1671. (bulom pape Klementa X.), odnosno 1674. (reskriptom cara Leopolda I.), i pavlinsko učilište u Lepoglavi.⁵⁶

Preostaje zaključak kako bi teoretski bilo moguće da postoji još neka doktorska diploma koja bi se temeljila na predavanju **Sentencijâ** Petra Lombardskog, slijedom povlastice tom sveučilištu udijeljene god. 1553. Ali do sada nijedna nije nađena, što potvrđuje i do danas najtemeljitiiji istraživač arhivske građe koja se tiče zadarskog Generalnog učilišta, dr. Stjepan Krasić.⁵⁷

⁵¹ O tom je Generalnom učilištu napisao knjigu dr. Stjepan Krasić O.P. Vidi bilj. 1.

⁵² Prema nekim povjesničarima već je 1396. u Zadru bilo osnovano generalno učilište, premda se tako izričito ne naziva, nego se samo kaže da se »u zadarskom samostanu ustanovljuje učilište teologije« (fuit assignatum studium theologiae in conventu Jadriensi – vidi *Regesta*, br. 38, navedena u bilj. 6). Nasuprot tomu, u zapisu generala reda Joachima Turrianija od 8. prosinca 1495. izričito se kaže da se uspostavlja generalno učilište: »U tom se samostanu (tj. u zadarskom) uređuje generalno učilište (in eodem conventu ordinatur studium generale)«, pa se onda određuju tri dužnosnika toga učilišta. Vidi *Regesta*, br. 821, navedena u bilj. 6.

⁵³ Vidi **MOPH**, IX, 343 (Opća skupština u Rimu 1553.) Već je Opća skupština u Salamanki god. 1551. bila odredila u kojim se sveučilišnim samostanima (conventus universitatum) mogu vršiti akademske vježbe (actus scholastici), a to znači predavanja i tumačenja, također i rasprave, »za stupanj magisterija i na njemu odgovarajući način« (pro forma et gradu magisterii), i to barem četiri godine. Skupština je nabrojila 27 takvih samostana, npr. u Francuskoj (u Parizu, Toulousi i dr.), na Pirenejskom poluotoku (u Salamanki, Barceloni, Lisabonu i dr.), u Italiji (u Milanu, Bologni, Padovi, Firenci, Napulju i dr.), u Belgiji (u Louvainu), u Srednjoj Americi (u Santo Domingu). A na Općoj skupštini u Rimu 1553. još je dodano Generalno učilište u Kölnu i u Zadru: »... dodavši ... u Provinciji Dalmaciji zadarski samostan, da bi u njemu bakalaureusi tē provincije mogli tumačiti **Sentencije** za stupanj magisterija i na njemu odgovarajući način (pro forma et gradu magisterii), no ipak tako da prije negoli budu promaknuti na bakalaureat, moraju barem kroz osam godina predavati umijeća (artes) ili teologiju.« To je konačno potvrđeno na Općoj skupštini u Rimu 1558. (**MOPH**, X, 7). Kad se kaže 'predavati umijeća', ne misli se samo na gramatiku ili logiku nego i na filozofiju (usp. naredbu Opće skupštine u Rimu iz god. 1501., **MOPH**, IX, 15; ili naredbu Opće skupštine u Salamanki iz god. 1551., **MOPH**, IX, 349). Iz činjenice pak da su bakalaureusi u ostalim provincijama morali prije bakalaureata predavati samo četiri godine, može se zaključiti da skupštinari ipak nisu imali dovoljno povjerenja u intelektualnu razinu u našim krajevima.

⁵⁴ **MOPH**, X, 7.

⁵⁵ Vidi F. ŠANJEK, *nav. dj.*, 384–385.

⁵⁶ *Isto*, 383.

⁵⁷ On je autoru ovoga članka na njegov upit odgovorio: »Originalna doktorska diploma o. Luke Polovinića je, koliko je meni poznato, najstarija sačuvana na hrvatskom području. To je jasno iz moje knjige. Da sam našao neku stariju, sigurno bih je uvrstio u svoju knjigu« (iz pisma od 29. rujna 1999.). Dr. Krasić je u svojoj knjizi *Generalno učilište Dominikanskog reda u Zadru ili Universitas Jadertina 1396–1807*, Zadar, 1996., objelodanio doktorsku diplomu o. fra Luke Bračanina-Polovinića na 744–745, a na 755–757 doktorsku di-

B.

No treba pokazati da je fra Luka Bračanin uistinu predavao **Sentencije** na Zadarskom učilištu, i to **pro forma et gradu magisterii**.

Najprije je korisno navesti dokument da je on tamo predavao i prije nego je postao bakalaureus. To je reskript o. generala Reda Franje Roméa od 16. ožujka 1552., u kojem piše: »Fra Luka Bračanin assigniran je kao lektor u zadarski samostan skupa s četiri mlađa subrata ... i oni ne mogu biti odatle premješteni od bilo kojeg nižeg poglavara, osim zbog zlodjela ili sablazni, dokle god budu podložni stezi dotičnog samostana.«⁵⁸ To znači da je već fra Luka predavao (lektor, naime, označava onoga koji predaje teologiju, filozofiju ili umijeća) u nekim dominikanskim samostanima, kako se može zaključiti iz povelje o doktoratu, a sada mu je povjereno da predaje i na Generalnom učilištu u Zadru.

To ipak nije bilo dovoljno da dobije stupanj magistra (doktora). Tek kad je zadarsko Generalno učilište 21. svibnja 1553., zajedno s učilištem u Kölnu, dobilo povlasticu da na njemu »bakalaureusi tē Provincije Dalmacije mogu tumačiti **Sentencije** 'za stupanj magisterija i na njemu odgovarajući način' kroz četiri godine«⁵⁹, mogao je predavati u svojstvu bakalaureusa za stupanj magisterija.

No da bi netko postao bakalaureus, trebao je ispuniti još neke uvjete, među kojima je bio i taj da je »predavao umijeća (artes) ili teologiju barem osam godina«.⁶⁰ Također je trebao dobiti dopuštenje od opće skupštine Reda, koje je fra Luki dala Opća skupština u Rimu 28. svibnja 1558., i to ovim riječima: »Dopuštenja onima koji imaju biti promaknuti: ... dajemo dopuštenje ... u Provinciji Dalmaciji fra Luki iz Brača za bakalaureat 'pro forma et gradu'.«⁶¹ Dakle, iako je u Zadru predavao samo šest godina, Opća mu je skupština priznala gradus bakalaureata, ili zato što su mu skupštinari uračunali godine predavanja u drugim učilištima provincije, ili zato što su imali povjerenje u njegovo znanje.

plomu o. fra Frane M. Bianchija iz god. 1735. Čini se da nije sačuvana nijedna druga diploma od 107 doktora, koliko ih je dr. Krasić nabrojio (*nav. dj.*, 520–546) da su doktorirali na zadarskom Generalnom učilištu.

⁵⁸ Usp. A. FAZINIĆ, *Spomenica dominikanskog samostana u Bolu 1475–1975* (vidi bilj. 1), 142 i bilj. 13. Tu se kao izvor navodi Tabularium Ordinis Praedicatorum IV – 30, fol. 26 r. Latinski tekst glasi: »Frater Luchas de Brachia assignatus est lector in conventu ladrensi cum quatuor iuvenibus fr. Michaelae, Gabriele, Archangelo, Raphaelae, nec possint inde removeri per quemcumque inferiorem, nisi ob crimen aut scandalum, donec fuerint sub eiusdem disciplina. Tridenti, 116 martii [1552].« U *Regestama II* (vidi bilj. 7), br. 1510, nalazi se isti tekst, ali bez riječi 'lector', što je tiskarski propust, kako je naknadno provjereno.

⁵⁹ **MOPH**, IX, 343. Vidi bilj. 11.

⁶⁰ *Isto*. Vidi bilj. 11.

⁶¹ **MOPH**, X, 18. Dominikanski je red, zbog više razloga, tražio da oni koji trebaju biti promaknuti na stupanj bakalaureata i magisterija prije dobiju dopuštenje od opće skupštine ili od vrhovnog poglavara, naravno, na prijedlog starješinstva one provincije kojoj je dotični pripadao. Tako npr. Opća skupština u Milanu god. 1505. (**MOPH**, IX, 39) naređuje: »Zabranjujemo pod kaznom težeg prekršaja da se nitko ne promakne na bakalaureat ili za predavanje o **Sentencijama** 'pro forma et gradu magisterii' ... ako, kao prikladan i sposoban, od provincijalâ i definatorâ svoje provincije nije bio predstavljen (praesentatus) općoj skupštini ili učitelju Reda i od njih prihvaćen (acceptatus). A nakon što ispuni svoj tečaj tumačenja **Sentencijâ** i akademskih vježbi po običaju dotičnog sveučilišta, nek se ne promakne na stupanj magisterija ako opća skupština ili učitelj Reda ne odobri njegova predavanja i ako od njih ne dobije dopuštenje (nisi ... fuerit licentiatu) da može primiti magisterij.«

Po sebi je jasno da je kao bakalaureus predavao na Generalnom učilištu u Zadru, koje je pet godina ranije dobilo tu povlasticu da se na njemu može predavati 'pro forma et gradu', i gdje je predavao neposredno prije bakalaureata.

God. 1564. Opća mu je skupština u Bologni (20. svibnja) odobrila doktorat (magisterij), i to ovim riječima: »Dopuštenja onima koji imaju biti promaknuti: ... dajemo dopuštenje u Provinciji Dalmaciji bakalaureusu velečasnom ocu fra Luki iz Brača za magisterij.«⁶²

Dakle, od promaknuća za bakalaureusa do magisterija proteklo je šest godina. Može se postaviti pitanje: Zašto šest godina, a ne četiri? Prije odgovora se treba prisjetiti da ni u Parizu bakalaureus nije postao magister odmah nakon što je održao predavanja 'pro forma et gradu', nego je još, kao formirani bakalaureus, ostao na fakultetu 'uobičajeno vrijeme'⁶³, kroz koje je sudjelovao u akademskim vježbama, posebno u raspravama. Nadalje, treba znati da je svaka provincija imala samo ograničeni broj magistara, jer su oni imali velike povlastice pa bi velik broj bio na štetu redovničke stege u provinciji. Primjerice, Provincija Dalmacije je, prema odredbi Opće skupštine u Rimu 1583., mogla imati samo šest magistara.⁶⁴ I to je, dakle, mogao biti jedan od razloga da fra Luka nije odmah postao magister. No bitno je još nešto: on je naime 30. svibnja 1561. bio potvrđen za provincijala⁶⁵ pa nije ni sigurno je li uspio održati predavanja propisane četvrte godine. Ali, najvažniji i najjednostavniji razlog je taj što prije jednostavno nije bilo prilike. Prilika je naime opća skupština, a ona se održala tek 20. svibnja 1564. (prethodna je bila 1561., kad fra Luka još nije imao uvjete za magisterij!). I u toj je prilici uistinu i dobio dopuštenje za taj akademski stupanj, kako smo već vidjeli.

A da je fra Luka na zadarskom sveučilištu ne samo predavao 'pro forma et gradu' nego na njemu i bio promoviran, ne može biti sporno. No o tome će još biti riječi.

C.

Originalni se tekst fra Lukine doktorske povelje sada nalazi u Muzeju dominikanskog samostana u Bolu na Braču. O. Anđelko Fazinić razložno je zaključio da se fra Luka – pošto je, već star, završio službu inkvizitora u Zadru i zadarskoj nadbiskupiji – vratio u svoje rodno mjesto Bol te sa sobom donio obje povelje, i onu o doktoratu i onu o imenovanju za inkvizitora, pa su se tako, na sreću, obje sačuvale sve do danas.⁶⁶ One su se do osnutka Muzeja (1975.) čuvale u arhivu bolskog dominikanskog samostana.

Povelja je ispisana na pergameni veličine 39x26 cm. Riječi su dosta čitljive, izuzevši na dva mjesta: jedno je mjesto s lijeve strane, vrlo je izbljedjelo i zahvaća 2.–5. redak; drugo

⁶² MOPH, X, 75–78.

⁶³ Tako u Statutu Teološkog fakulteta u Parizu (iz god. 1383.–1387.). Vidi DENIFLE-CHATELAIN, *Chartularium Universitatis Parisiensis*, t. II, Parisiis, 1891., br. 1189 (10), 698, i (39), 700, kao i bilj. 38 na 704.

⁶⁴ MOPH, X, 244.

⁶⁵ *Regesta II* (vidi bilj. 7), br. 1609. Za provincijala ga je potvrdio Vinko Justiniani, učitelj Reda. (1558.–1570.).

⁶⁶ Usp. A. FAZINIĆ, nav. čl., 144–145.

je mjesto zapravo rupa, također s lijeve strane, više prema lijevom rubu, i zahvaća 11.–13. redak. Donji je dio sada malo presavijen, tako da se više ne vidi što je napisano dolje u desnom uglu, a što se vidi na snimkama učinjenima prije, dok je povelja još bila u samostanskom arhivu. A napisano je, kako me je upozorio dr. S. Krasić, sljedeće: »R(egistrata). Fr. Antonius Cicada, Socius.«

Na povelji se vidi pečat eliptičnog oblika veličine 6.30x4 cm. U sredini je raspelo, sa čije se desne strane nalazi lik redovnika, zacijelo sv. Dominika, a s lijeve neka stabljika ili cvijet, jamačno ljiljan. Iznad križa se raspoznaje neka ptica, možda pelikan. Na rubnim stranama pečata nalazi se natpis, sada vrlo teško čitljiv: »Vincentius Iustinianus Praedicatorum Magister Generalis«.

Preostaje donijeti latinski tekst povelje, njezin hrvatski prijevod i neka dodatna tumačenja. (Tekst donosim prema ondašnjem pravopisu!)

D.

In Dei Filio sibi carissimo Reverendo Patri fratri LUCAE POLOVINEO a Brachia, Baccalaureo, Provinciali provinciae nostrae Dalmatiae ordinis Praedicatorum fr. Vincentius Iustinianus sacrae Theologiae Professor ac totius dicti ordinis humilis generalis Magister et servus in Domino salutem et sapientiae superabundantiam.

Labores illi quos tanto tempore tam humanis quam divinis literis ediscendis non frustra nec inaniter impendisti quasque ex oboedientia rationalem naturalemque et divinam philosophiam in diversis cenobiis docendo tulisti, quos quin et pro comuni totius ordinis comodo expendisti, iure sibi postulare videntur proemium illud quo nullum maius nullumque augustius dare possumus. Id vero est Magisterii gradus et Laurea Doctoratus.

Et quamquam illud ingenii acumine sanae atque catholicae doctrinae copia et disserendi facilitate iam olim meritis fieres, ab eius tamen consecutione interim propter tuae Provinciae consuetudinem, et nostrarum Constitutionum observantiam remorabaris.

Ut ergo dignius operam tuam impendere et munus tibi per non iniunctum comodius exsequi valeas simulque ut tuis meritis condignum, quod nos dare possumus, proemium percipias, auctoritate apostolica nobis comissa et praesentium tenore te Reverendum Patrem LUCAM POLOVINEUM praefatum, cui sufficientiam exploratam habemus, **ad gradum Magisterii Sacrae Theologiae** promovemus impositoque tibi bireto nigro, insigni Magisterii, facimus et creamus **sacrae Theologiae doctorem**, sicque Magisterii Lauream insignitum numero, coetui et collegio doctorum ac magistrorum Sacrae Theologiae ascribimus et annumeramus cum omnibus gratiis, privilegiis, gradu et loco quibus ceteri Sacrae Theologiae magistri potiuntur

dantes tibi facultatem publice docendi, disputandi, diffiniendi, glosandi et interpretandi sacras Literas et omnia faciendi quae ceteri sacrae Theologiae magistri in nostro ordine facere solent et possunt.

Eadem apostolica auctoritate dispensantes tecum super omnibus et singulis defectibus et impedimentis quae promotioni praefatae ex nostris constitutionibus et actis capitulorum generalium sive ex <literis> apostolicis obiici possent, et specialiter super censuris appositis contra eos qui aliter quam iuxta constitutiones nostras promoti fuerint.

In quorum fidem his officii mei sigillo <munitis> manu propria subscripsimus.
Datum Venetiis die X septembris M.D.LXIII.

fr. Vincentius Iustinianus generalis
magister ordinis Praedicatorum
Assumptionis meae
Anno septimo

R
Fr. Antonius Cicada Chiensis
Socius

(*Sigillum*)
Vincentius Iustinianus
Praedicatorum Magister Generalis

Hrvatski prijevod

U Sinu Božjem predragom velečasnom ocu, bratu LUKI POLOVINIĆU, bakalaureusu i provincijalu Provincije Dalmacije Reda propovjednika, brat Vinko Iustiniani, profesor svete teologije te ponizni učitelj i sluga cijelog spomenutog Reda, pozdrav u Gospodinu i preobilje mudrosti.

Onaj trud, koji nisi uložio uzalud ni besplodno dok si kroz toliko vremena proučavao kako ljudske tako i božanske znanosti; koji si podnio dok si u raznim samostanima predavao logiku, naravnu i božansku filozofiju; koji si, dapače, uložio i za zajedničko dobro čitavog Reda, čini se da s pravom traži onu nagradu od koje ne možemo dati veću ni časniju. A to je stupaj magisterija i čast doktorata.

A premda si ga već prije zaslužio zbog oštroumnosti i bogatstva zdrave i katoličke nauke te zbog lakoće u raspravljanju, ipak si u međuvremenu, zbog usvojenog običaja u tvojoj Provinciji i zbog održavanja naših Konstitucija, bio spriječen da ga postigneš.

Dakle, da bi mogao dostojnije obavljati svoju službu i primjerenije izvršiti zadatak što smo ti ga povjerali, a ujedno da primiš nagradu, primjerenu tvojim zaslugama, koju ti mi možemo dati; apostolskom (tj. *papinskom* – nap. prev.) vlašću što nam je povjerena i snagom ove povelje, tebe, velečasnog LUKU POLOVINIĆA, o čijoj smo sposobnosti uvjereni, unapređujemo na **stupanj magisterija svete teologije**, te, pošto ti bude stavljena crna magistarska kapa kao obilježje magisterija, imenujemo te i postavljamo **doktorom svete teologije**. I tako odlikovana lovor-vijencem magisterija, upisujemo te i ubrajamo u broj, skup i kolegij doktora i magistara svete teologije, sa svim oprostima, povlasticama, stupnjem i mjestom koje uživaju ostali magistri svete teologije.

Dajemo ti ovlast da javno poučavaš, raspravljaš, presuđuješ, da praviš bilješke (glose) uz Sv. pismo i njega tumačiš, i da sve činiš što običavaju i mogu činiti ostali magistri koji su valjano promaknuti u našem Redu.

Istom apostolskom vlašću dajemo ti oprost od svih i pojedinih nedostataka i zapreka koje bi se mogle isprijediti, bilo iz naših Konstitucija i akata općih skupština ili papinskih <pisama>; a posebno (ti dajemo oprost) od cenzura određenih protiv onih koji bi bili promaknuti protiv propisa naših Konstitucija.

U znak vjerodostojnosti ovu smo povelju <utvrdili> pečatom svoje službe i potpisali vlastitom rukom.

Dano u Veneciji, dne 10 rujna 1564.

Brat Vinko Iustiniani,
opći učitelj Reda propovjednika
Sedme godine od preuzimanja moje službe

R(egistrirano)
Brat Antun Cicada iz Hiosa
Socius

(Pečat)
Vinko Iustiniani
opći učitelj Propovjednika

E.

Vjerojatno se nije sačuvalo mnogo doktorskih diploma iz prvih stoljeća sveučilištâ. U **Kartulariju pariškog sveučilišta** naišao sam samo na dvije, od kojih je jedna iz god. 1340. (ili 1341.), u kojoj Pariško sveučilište svjedoči da je neki Ulrich iz Überlingena, Nijemac, u skladu sa Statutom postao magister umijeća i da se odlikuje dobrim životom i znanjem;⁶⁷ druga je iz god. 1380., i u njoj Pariško sveučilište svjedoči za nekog »B in tali loco« da je magister umijeća i preporučuje ga svim crkvenim i građanskim osobama.⁶⁸ Držim da je doktorska povelja fra Luke Polovinića jedna od malobrojnih sačuvanih. Bit će korisno popratiti je nekim objašnjenjima, pri čemu ću slijediti redoslijed stavaka u diplomi.

1. Prezime fra Luke je **Polovinić** (lat. Polovineus, tal. Polovineo). Hrvatski se oblik nalazi već u suvremenim dokumentima, npr. u bilješci jelšanskog župnika Bonifaciusa iz god. 1554., ili u Knjizi rashodâ bolskog samostana iz god. 1555., gdje se to ime piše ondašnjim pravopisom: Lucha ili Luca Polovinich.⁶⁹ Pretpostavka zadarskog arhiđakona Bianchija (1877.) da se prezivao Pallavicino, nema nikakvog povijesnog uporišta. A on se sam pot-

⁶⁷ *Chart. Univ. Parisiens.*, II, br. 1045, 509. Povelja je nađena u Engelbergu (Švicarska), a služila je za uvez neke knjige. O mag. Ulrichu se zna da je započeo svoja magistarska predavanja u Parizu 1338.; još u lipnju 1339. bio je voditelj katedre (actu regens). Vjerojatno se sljedeće godine, tj. 1340., vratio kući uzevši spomenuto svjedočanstvo Pariškog sveučilišta o svom magisteriju.

⁶⁸ *Isto*, III, br. 1696, 641. Original se nalazi u Bibl. nat. Paris, ms. lat. 16219, fol. 230.

⁶⁹ Vidi A. ZANINović, nav. čl., 29.

pisivao: »Ja fra Luka Bračanin, reda pripovidavac, meštar i inkvizitur.«⁷⁰ A da je baš iz Bola na Braču, pokazuje nalaz dr. Franje Fanceva, koji je pronašao rodoslovlje **bolske** porodice Polovinić, u kojem se nalazi i »fra Luka«.⁷¹

A da je u vrijeme kad mu je učitelj Reda V. Iustiniani izdao doktorsku diplomu bio baka-laureus i provincijal, razvidno je iz već rečenoga.

2. Iz drugoga stavka proizlazi da je fra Luka već prije 1564. predavao »logiku, naravnu i božansku filozofiju«. Naime, svaki veći samostan, po pravilima Reda, morao je imati predavača (lector) koji je predavao teologiju (konkretno: Sv. pismo i **Sentencije** Petra Lombardskog) ili 'umijeća' (artes), tj. gramatiku, logiku, filozofiju. Teologija se katkada naziva 'božanska znanost'⁷² ili 'božanska filozofija'⁷³, što nalazimo i u ovoj povelji.

A koji su to bili 'razni samostani' u kojima je fra Luka predavao, možemo samo nagađati. Doduše, prema spomenutom dokumentu nesumnjivo je da je predavao u Zadru, no koji još drugi samostani dolaze u obzir? Kako samostani Senjske kongregacije (Bihać, Mođruš i Senj)⁷⁴ i Dubrovačke kongregacije (Dubrovnik, Gruž i Lopud)⁷⁵ ne dolaze u obzir – jer su bili izvan jurisdikcije Provincije Dalmacije – preostaju još samostani tê Provincije, koji su svi bili na mletačkom području, a kojih je 1513. bilo šesnaest: Pag, Nin, Zadar, Banj na Pašmanu, Šibenik, Trogir, Split, Poljica, Stari Grad na Hvaru, Hvar, Šćedro, Bol na Braču, Korčula, Kotor, Budva i Ulcinj.⁷⁶ Dakle, mora biti da je predavao u nekima od tih samostana.

3. Ponajprije treba istaknuti da se naglasak postavljao ne samo na predavanja nego i na raspravljanja, i to već od početaka Reda. Uzor je bilo Pariško sveučilište. Poznato je da je magister teologije dobivao ovlast svagdje 'raspravljati, predavati i propovijedati'.⁷⁷ Od mnogih općih skupština dominikanskog reda, koje su zahtijevale vježbanje u raspravljanju, spomenimo onu u Rimu 1501., gdje se od studenata tražilo ne samo da pohađaju predavanja nego i da sudjeluju u svakodnevnim debatnim kružocima (circuli), a oni koji će

⁷⁰ Npr. u svome vlastoručno napisanom rukopisu *Lekcijunâ* on piše: »Ja fra Luka bračanin, reda pripovidavac meštar i inkvizitur, pripisah zgora rečene lekcijuni na pitanje i za utišenje duhovno Kate Galjardinovića. Zato hoće ih moći svaki čteti prez sumnje.« (Nacionalna i sveučilišna biblioteka, R 3944, list 49 v. Usp. i dr. FRANJO FANCEV, *Nova poezija Splićanina Marka Marulića*, u: Rad JAZU, knj. 245, Zagreb, 1933., 13–14). A na kraju *Psalama Davidovih* piše: »Ovo pisanje i tumačenje bi dospiveno na osan novembra nakon 1598. po fra Luki bračaninu, meštru reda pripovidavac i inkvizituru zadarskom. Gdo čtiti ono bude, da za nj ima Boga moliti« (dr. P. KARLIĆ, *nav. dj.*, 129). Slično i u *Knjizi od života i dili slatkog Isusa i Majke Njegove slavne divice Marije*, British Museum u Londonu, 1 r.

⁷¹ Vidi A. ZANINOVIĆ, *nav. čl.*, 32, bilj. *, koja potječe od uredništva, tj. od dr. F. Fanceva.

⁷² Tako ju je, primjerice nazivao Dominicus Gundissalinus u XII. (Vidi FERNAND VAN STEENBERGHEN, *Die Philosophie im 13. Jahrhundert*, München – Padernborn – Wien, Schöningh, 1977., 121).

⁷³ Teologiju je nazivao 'božanskom filozofijom' (philosophia theoricā divinalis) teološko-mistički pisac Hugo de Sancto Victore († 1141.) tj. iz opatije sv. Viktora kod Pariza, u spisu *Exceptiones allegoricae*, P. I, l. I, c. 6, P. L. 177, 197 A.

⁷⁴ Usp. S. KRASIĆ, *Regesti II*, br. 1089.

⁷⁵ Isto.

⁷⁶ Isto.

⁷⁷ Usp. *Chart. Univers. Paris.*, II, br. 1185 (24), str. 683, i (25), 684. Ti su dokumenti iz II. polovice XIV. st., ali su u njima sadržani elementi mnogo stariji.

biti promaknuti na stupanj bakalaureata moraju kroz tri godine studirati na nekom Generalnom učilištu i izvježbati se »u raspravama i čestim debatama u kružocima«. ⁷⁸

Zbog čega je fra Luka bio spriječen da prije postigne magisterij? Čini se da dob, tj. barem trideset godina života, ⁷⁹ nije bila u pitanju, jer se rodio oko 1525. Možda su u pitanju bile godine kroz koje je prije bakalaureata trebao predavati »logiku, naravnu i božansku filozofiju«. A možda za njega prije nije ni bilo mjesta na zadarskom Generalnom učilištu, jer je god. od 1553.–1556., prema odredbi Opće skupštine u Rimu god. 1553., ⁸⁰ bakalaureus bio fra Toma iz Hvara (fr. Thomas de Pharo), a onda je prema odredbi učitelja reda Stjepana Usodimarea iz god. 1553. njega trebao naslijediti fra Vinko iz Trogira (frater Vincentius de Tragurio). ⁸¹ Tek kad se god. 1558. održavala nova opća skupština, ukazala se prilika – bez sumnje na traženje dalmatinskog provincijala i magistra Placida Martinjaka iz Splita te dalmatinskog definitora Jurja Starjanića iz Hvara, koji su bili prisutni na Skupštini ⁸² – da naš fra Luka dobije dopuštenje za bakalaureat, čime se otvorio put k magisteriju.

4. Učitelj Reda Iustiniani, nakon ispunjenja uvjetâ za magisterij, kao veliki kancelar svih sveučilišta u Dominikanskom redu unapređuje fra Luku na taj akademski stupanj, ne svojom nego apostolskom, tj. papinskom vlašću. U Parizu je kanonik-kancelar također apostolskom vlašću unapređivao bakalaureuse na stupanj magisterija. ⁸³ Papa Bonifacije IX. god. 1402. dao je ovlast učiteljima (generalima) Dominikanskog reda da u svakoj općoj skupštini mogu promaknuti u magistra jednog člana Reda koji je ispunio uvjete, pa to ima vrijediti »kao da je primio magisterij na Pariškom sveučilištu«. ⁸⁴ A papa Aleksandar V. god. 1409. tu je povlasticu proširio u smislu da se može unaprijediti i više od jednog magistra. ⁸⁵ To je bilo pročitano na Općoj skupštini u Bologni 1410. te se na njoj, »nakon uobičajenog strogog ispita udijelio magisterij i doktorat Sv. Pisma« četvorici braće, koja su tako dobila sve »milosti, povlastice i izuzeća kao da su magistrirali u Parizu«. ⁸⁶

Vanjski znak postignute magistarske časti je 'crna magistarska kapa' (biretum nigrum). Prema Statutima Bolonjskog sveučilišta iz god. 1362. kancelar i magister-aulator (tj. magister promotor) novom magistru stavljaju na glavu 'birretum magistrale'. ⁸⁷ U Konstitu-

⁷⁸ MOPH, IX, 15. Slično i Opća skupština u Milanu 1505., MOPH, IX, 39.

⁷⁹ Tako određuju opće skupštine, npr. ona u Rimu 1546. (MOPH, IX, 307). Doduše, papinski je legat Robert de Courçon 1215. bio naredio da se na Teološkom fakultetu u Parizu ne može postati magister prije 36. godine života, i to je dugo poštovano jer se naredba ponavlja i u Statutu Teološkog fakulteta u Parizu, koji potječe iz razdoblja od 1385.–1387. (Chart. Univ. Paris., II, br. 1189, /12/, 698), ali je kasnije dob za magisterij smanjena na trideset godina.

⁸⁰ MOPH, IX, 360.

⁸¹ S. KRASIĆ, R II, br. 1560.

⁸² MOPH, X, 1–2.

⁸³ Chart. Univ. Paris., II, br. 1185 (24), 683, i (25), 684.

⁸⁴ Tu je papinu bulu objelodanio dr. S. Krasić u knjizi *Generalno učilište ...* (vidi bilj. 1), 710–713.

⁸⁵ S. KRASIĆ, *nav. dj.*, 178.

⁸⁶ MOPH, VIII, 141.

⁸⁷ Kako se to događalo opisano je u statutima mnogih europskih sveučilišta, primjerice u spomenutom Statutu Bolonjskog sveučilišta, kako je to doneseno u Chart. Univ. Paris., II, 693, bilj. 5. Na svečanom bi skupu profesora, bakalaureusa i studenata na čelu sjedio onaj koji je trebao biti promaknut u magistra, s njegove bi

cijama Reda iz god. 1566. – a koje, zacijelo, donose stariji obred, koji je morao nastati već početkom XV. st. kada je Red primio ovlast davati magisterij – promotor pita kandidata hoće li naučavati i braniti pravu katoličku vjeru; kad je ovaj to obećao i potvrdio 'ispoviješću vjere', promotor mu daje **prsten** kao znak zarukâ s Mudrošču: »Primi prsten na ruku, i ja te apostolskom vlašću, koja mi je povjerena pismom *itd.* ustanovljujem, postavljam i činim doktorom i magistrum svete teologije i dajem ti ovlast i pravo javno predavati, naučavati, tumačiti, izlagati i objašnjavati (potestatem et facultatem publice legendi, docendi, interpretandi, exponendi et declarandi) svetu teologiju, u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.« Zatim ga posadi na svoju **stolicu** govoreći: »Unapređujemo te na stupanj magisterija svete teologije, pridružujući te zajednici doktora i magistara dotičnog fakulteta: tako nek te smjesti i posadi Gospodin s knezovima da zadobiješ prijestolje slave.« Zatim mu stavi na glavu **biret** (*četverouglastu kapu*) govoreći: »Primi infulu ili crni biret, znak magisterija; tako neka te Gospodin uresi krunom slave.« Konačno mu dade **cjelov** sa željom da ga Bog blagoslovi.⁸⁸

Tako je nekako bio promoviran i fra Luka pred zadarskom sveučilišnom zajednicom i pozvanim uglednicima kad mu je iz Venecije stigla doktorska diploma, poslana od o. generala Iustinianija, s time što 'ispovijest vjere' nije bila ona koja se nalazi u buli pape Pija IV., nego neka druga, kraća, jer je bula Pija IV. objelodanjena tek 13. XI. 1564.

Dakako, ako se svečana promocija fra Luke nije obavila odmah nakon primitka diplome, nego kasnije, nakon objelodanjenja spomenute bule, onda se, jasno, poslužio 'ispoviješću vjere' sadržanoj u toj buli.

Nije nam poznato tko je obavio taj svečani obred promocije. Normalno bi to trebao učiniti provincijal. Ali je tada provincijal bio upravo on, fra Luka. Stoga moramo pomisliti na magistra-regensa zadarskog Generalnog učilišta. No, tko je to bio nije zabilježeno, jer se prva Knjiga zadarskog Generalnog učilišta (*Liber almi Studii generalis S. Dominici Iadrae*), koja je sezala do 1684., na žalost, izgubila. Ipak, regens je u to vrijeme, zacijelo, bio jedan od tada postojećih magistara, najvjerojatnije fra Placid Martinjak iz Splita, koji je bio promaknut za magistra teologije 1553., a sudjelovao je na Općoj skupštini Reda 1558., kada je fra Luka bio promaknut za bakalaureusa, pa je zatim bio provincijal Pro-

desne strane sjedio kancelar, a s lijeve magister-promotor. Nakon ceremonijalnih govora i raspravâ kandidatu bi stavili na glavu magistarsku kapu (*birretum*), pri čemu bi jedan od njih rekao: »Stavljam ti na glavu magistarsku kapu u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.« Onda bi mu (u Parizu) kancelar dao ovlast (*licentiam*): »Vlašću svemogućeg Boga i apostola Petra i Pavla i Apostolske Stolice daje im ovlast raspravljati, predavati, propovijedati i vršiti sve čine (*licentiam disputandi, legendi et praedicandi et omnes actus exercendi*) na teološkom fakultetu koji spadaju na magistra, u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« (*Chart. Univ. Paris.*, II, br. 1185 (24), 683). Postoji i drugi tekst, prema kojemu kancelar, nakon što je od kandidatâ primio propisane zakletve, kaže: »Ja vama i svakome od vas apostolskom vlašću dajem ovlast predavati, biti voditelj katedre, raspravljati, donositi konačno rješenja (*licentiam legendi, regendi, disputandi, determinandi*) i obavljati ostale čine ovdje (*razumije se*: na teološkom fakultetu) i svagdje na svijetu (*hic et ubique terrarum*), u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« (*Ondje*, 125/, 684).

⁸⁸ Usp. *Regula et Constitutiones FF. Ordinis Praedicatorum*, izdanje od 1566. (AGOP, VI. 5), Formularium, 118–120. Ovdje zahvaljujem o. Innocenzu Venchiju, koji mi je dobrohotno poslao fotokopiju tih stranica. Isti se obred nalazi i u Konstitucijama izdanim po zapovijedi o. generala Antonina Clochea (Rim, 1690.), II. dio, Formularium, 271–277. Isto tako u *Caeremoniale iuxta ritum S. Ordinis Praedicatorum*, izdanom u Mechelenu (H. Dessain) 1869., 538–522.

vincije Dalmacije od 1557.–1561., dakle neposredno pred provincijalatom fra Luke.⁸⁹ Svi ti razlozi govore u prilog tome da je upravo on obavio svečani obred fra Lukine promocije.

Današnjeg čitatelja može zbuniti izmjenična ili usporedna uporaba akademskih naslova 'magister' i 'doktor', jer je danas 'magister' niži stupanj nego doktor. Ali prije nije bilo tako, nego je od početka sveučilišnog obrazovanja pa još dugo vremena najveći znanstveni naslov bio upravo 'magister'. Tek se kasnije, krajem XIII. st., uz njega počeo zvati i 'doktor'; taj je naslov posebno označivao profesore građanskog i crkvenog prava. U XIV. st. su magister (namjerno rabim oblik 'magister' da označim razliku od današnjeg termina 'magistar') i 'doktor' postale bliskoznačnice, s tim da se 'doktor' ipak počeo smatrati nekako časnijim.⁹⁰

Ivan Stojković 1420. drži zahvalni govor »za postignuti doktorat i stupanj magisterija« (vidi ovdje bilj. 5), gdje oba naslova rabi usporedno kao bliskoznačnice. Slično tome Opća skupština u Bologni 1410. proglašava da je »podijelila magisterij i doktorat« četvorici braće.⁹¹ U Obrascu promaknuća u magistra teologije, kako ga nalazimo u izdanju Konstitucija od god. 1566. pa sve do dominikanskog *Ceremonijala* od 1869. nalazimo izričaj: »Činim te doktorom i magistrum svete teologije«. No u samom tom obrascu nalazi se jedan umetak iz kojega se vidi da se riječi 'doktor' običava dati prednost pred riječju 'magister'.⁹² Osim toga, i u samoj se povelji kaže da se kandidat koji je već unaprijeđen u magistra primanjem bireta imenuje doktorom, kao da taj naslov ipak nešto dodaje stupnju magistra.

Magistri su imali velike oproste (dispense) i povlastice, npr. imali su pravo sudjelovati u provincijalnim skupštinama i vijećima, predsjedati akademskim raspravama, sudjelovati na ispitima studenata koji su se pripremali za akademske graduse, imati vlastit magistarski pečat, imati počasno mjesto u zajednici, itd.⁹³

5. U petom stavku govori se o ovlastima magistra teologije. Uglavnom se obrazac slaže s onim iz pariškog Teološkog fakulteta (vidi ovdje bilj. 45). Možda nije jasna ovlast 'presuđivanja' (determinandi, diffiniendi): to znači da u raspravama, kojima predsjedava magister teologije, on ima posljednju riječ i daje konačno rješenje problema. Magister teologije je također imao pravo praviti glose, tj. kratka tumačenja uz Sv. pismo; to je ovlast 'glossandi'.

6. Ovaj stavak ne treba shvatiti kao nešto što bi se posebno odnosilo na fra Luku (kao što čini o. A. Fazinić⁹⁴), jer se nešto slično nalazi i u općem obrascu za promaknuće u magistera, kako ga nalazimo u izdanjima Konstitucija od 1566. pa dalje.⁹⁵ I oprost od cenzura

⁸⁹ Usp. S. KRASIĆ, *nav. dj.*, 521–522.

⁹⁰ Usp. Olga WEIJERS, *Terminologie des universités au XIIIe siècle*, Edizioni dell'Ateneo, Rim, 1987., 147.

⁹¹ Usp. MOPH, VIII, 141.

⁹² *Regula et Constitutiones FF. Ordinis Praedicatorum*, izd. 1556., 20, a u izd. od 1690., II. dio, 278, piše: »Naredujemo svima ... da te smatraju magistrum i doktorom, kako se više voli reći ...«.

⁹³ Vidi S. KRASIĆ, *nav. dj.*, 170–171.

⁹⁴ Vidi A. FAZINIĆ, *nav. čl.*, 142.

⁹⁵ Usp. *Regula et Constitutiones ...* (vidi bilj. 46), u izd. od 1566., 20, a u izd. od 1690., 278.

(crkvenih kazna) dan je 'zbog opreza' (ad cautelam) jer su opće skupštine udarale izopćenjem one koji su se na bilo koji nezakonit način domogli magisterija; tako npr. Opća skupština u Milanu 1505.⁹⁶ Možda je ipak fra Luka – kako smo u ovom članku dali naslutiti – trebao oprost od četvrte godine predavanja 'pro forma et gradu magisterii'.

7. Pečat učitelja Reda Iustinianija uistinu visi na povelji, kako je to opisano u II. odjelu ovoga članka.

8. Opći učitelji Dominikanskog reda u prijašnja vremena nisu imali stalno sjedište jer su često pohađali provincije i samostane. Tako iz *Regestâ* učitelja Reda Iustinianija vidimo da je bio u Rimu, Napulju, Tridentu, Bologni, Genovi, Madridu,⁹⁷ a kada je izdao povelju o fra Lukinu doktoratu upravo je bio u Veneciji. Tada je bilo prošlo nešto više od šest godina otkad je bio izabran za poglavara Dominikanskog reda (28. svibnja 1558.).

Na kraju, osim učitelja Reda povelju je potpisao i 'socius', tj. pratilac na putu i tajnik. U ovom slučaju je to bio fra Antun Cicada, iz istog otoka kao i Iustiniani, a to je grčki otok Hios (u Egejskom moru), gdje je dominikanski red tada imao svoj samostan, koji je pripadao Grčkoj provinciji.

Martij : M D LII. 126

XV J. Placidius Martinus spalaten, petat^o a p^{ra} sua dalmatæ ad gra
 dua scolasticos. cū legent^o suū p^o 4^o annos assignat^o p^o for^o ad g^o
 i d^o spalaten, licitat^o e^o ad gradum magisterii in quatuor uni
 versitate, dūmodo in p^omo capto petat^o a p^{ra} ad hūc gradum
 spalæ, ut rigurose examinat^o a magro dūno burcha cū duob^o
 alijs ab ipso electis, sufficere et idoneus fuerit iudicat^o — Trident

XV J. Georgi^o antiquarius institutus est p^ocurator hūctus i sua
 p^ovincia dalmatæ si in i p^o capto a diffinit^o petat^o — Trident

XV J. Lucas de brabantia, assignat^o e^o lector i Con^o hūctus i 4^o
 Junemb^o Murbach, Gabriele, Arch^o Egelo, Raffaele, nec pos
 sit vnt remoueri p^o quocūq^o i p^ono nisi ob crimen aut scandal^o
 hūctus fuerit sub e^o d^o d^ophæa — Trident

AGOP vol. 30, fol. 26r

⁹⁶ Usp. MOPH, IX, 39.

⁹⁷ Usp. S. KRASIĆ, R II, br. 1599–1649.

fol. 155v

Summary

THE FIRST DOCTORAL PROMOTION ON THE CROATIAN UNIVERSITY IN ZADAR (ZADAR, 1564)

The article is about the first Croatian university, i.e. general Dominican philosophical and theological school in Zadar. The school beginnings are closely connected with the decision of Rajmund of Capua the general of the Dominican order (14 June 1396). Later, on 8 December 1495, the school was reopened according to the resolution of another general of the Order Joachim Turriani. In 1553 this school obtained privilege to teach sentences of Peter of Lombardia as a part of MA program (*pro forma et gradu magisterii*). This meant that this monastery/school henceforth was a university convent (*conventus universitatum*). Namely, from that time at this university a MA candidate could obtain a MA degree. In the sources this school in the Dominican monastery in Zadar is mentioned as *Universtitas Jadertina*, and it was closed by French administration in 1807.

In the first part of the article the author explains, based on the new reading, a new interpretation of the Turriani's decision. The author reveals that the rector of the university actually was John Corona, magister of theology, bacalaureus was friar Dominic from Senj and teacher was friar Anton from Modruš.

In the second part, the author illustrates the schooling of Dominican fra Luka Polovinić in Zadar. Moreover the author maintains that doctoral diploma in theology issued to Dominican fra Luka Polovinić (10 Sep 1564) is the oldest extant doctoral diploma in Croatia. Today this diploma is kept in the Museum of the Dominican monastery in Bol (island of Brač).